

แก้ปัญหาที่จุดเล็ก : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน

Solving of Small Problems: An Analytic, Appreciative and Applicative Study

เมธา หริมเทพาธิป

Metha Harimtepathip

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์

Chairoj Nopchalermroj

วัชรารัตน์ สุนทรวนาเวช ณ

Wachararasamee Suntornwanawes Shaw

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: metha.ang@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 31 มกราคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 31 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 31 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิธานหลักการทรงงานข้อแก้ปัญหาที่จุดเล็ก วิธีการศึกษาเป็นแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ พบว่า “จุดเล็ก” ในบริบทของการทำงาน คือ ส่วนประกอบของความสำเร็จที่เราวางไว้ แม้ว่าแต่ละองค์ประกอบจะเกิดขึ้นจากจุดเล็ก ๆ ที่เป็นองค์ประกอบย่อยมารวมกัน แต่ทุกองค์ประกอบนั้นล้วนสำคัญในหน้าที่แห่งตน หากองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเกิดความบกพร่องเสียหายไปย่อมส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ตามไปด้วย 2. ผลการวิจัย พบว่า การแก้ปัญหาที่จุดเล็กช่วยลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน และได้มีโอกาสทบทวนรายละเอียดของประเด็นหลักและประเด็นรองในระดับโครงสร้างย่อยส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างนิสัยความใส่ใจในรายละเอียด ช่วยลดความเสี่ยงในการรื้อทำลายโครงสร้างงานทั้งหมดโดยไม่จำเป็น 3. ผลการวิธาน พบว่า แนวทางการนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปประยุกต์ใช้อาจสามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้ 1) วางใจไม่คาดหวัง 2) ถอดส่วนประกอบ และ 3) สำนวญจุดอ่อน นอกจากนี้การแก้ปัญหาที่จุดเล็กยังมีประโยชน์ต่อการนำไปต่อยอดทางความคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมในการแก้ปัญหาอื่น ๆ ต่อไปได้

คำสำคัญ: แก้ปัญหาที่จุดเล็ก, หลักการทรงงาน, วิเคราะห์ วิจัย, วิธาน

ABSTRACT

The objective of this study was to analyze, appreciate, and apply the royal working principle in respect with solving small problems. The study was based on the qualitative approach by studying and compiling the related information from all documents and research papers relating to the royal working principles of His Majesty King Bhumibol Adulyadej. The results were as follows. 1. From the analysis result, it was found that “small point” in the working context was a component of success established although each component came from small points to be combined together, but each had an important function. If either of these components got lost, others would be affected. 2. From the appreciative result, solving small problems helped reduce the working risk. It let us review the details of both main and minor points at the minor structural level, promote the rationale thinking, cultivate the habit of paying attention in details, and help reduce some risk to demolish all work structure unnecessarily. 3. From the applicative result, it was found that this royal working principle could be applied in: 1) reliance with no expectation; 2) remove components; and 3) weak point survey. Solving small problems could be used to develop ideas for solving other problems further.

Keywords: Solving Small Problems, Royal Working Principle, Analytic Appreciative Applicative Study

1. บทนำ

“แก้ปัญหาที่จุดเล็ก” เป็นหลักการข้อที่ 3 ในหลักการทรงงาน 23 ข้อ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 โดย วิถีคิดของหลักการทรงงานข้อนี้มีทิศทางตรงกันข้ามกับหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างใน เพราะหลักการทรงงานข้อระเบิดจากข้างในมีทิศทางการมองจากหน่วยเล็กขยายออกไปสู่หน่วยใหญ่ แต่หลักการทรงงานข้อแก้ปัญหาที่จุดเล็ก เป็นการมองจากหน่วยใหญ่ไปสู่หน่วยเล็กที่เป็นหน่วยย่อย ๆ ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องการเข้าไปแก้ปัญหา แต่เป็นลักษณะของการ “ลดทอน” เพื่อวิเคราะห์เฉพาะจุด ไม่ใช่การ “แยกส่วน” รวากับว่าจุดเล็ก ๆ หรือหน่วยเล็ก ๆ นี้ไม่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับหน่วยอื่น ๆ ดังนั้น แม้จะเป็นการคิดแก้ปัญหาจากจุดเล็ก แต่ก็ไม่ได้แยกออกจากทัศนะแบบองค์รวม จึงไม่ใช่ทัศนะแบบแยกส่วนที่ให้ความสนใจเฉพาะจุดที่อยากมองเท่านั้น

แม้ว่าหน่วยเล็กจะมีความสัมพันธ์กับหน่วยใหญ่ แต่ไม่ได้หมายความว่า หน่วยเล็กคือความเป็นทั้งหมดของหน่วยใหญ่ อุปมาเหมือนบ้านหลังหนึ่ง ประตูห้องน้ำชำรุด เราคงไม่ทุบบ้านทิ้งหลัง เหมือนกับแนวคิด “รื้อถอนนิยม” (deconstructionism) ที่เคยเกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ที่เน้นการวิพากษ์แบบทำลายโครงสร้าง (ทั้งหมด) โดยไม่เสนอสิ่งใหม่เลย ต่างจากแนวคิดแบบ “รื้อสร้างนิยม” (reconstructionism) ที่ใช้

วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์และประเมินค่าก่อนตัดสินใจ โดยเห็นว่า ส่วนใดที่ชำรุดแล้ว ไม่สามารถใช้งานได้ แล้ว จึงทิ้งแล้วหาสิ่งใหม่มาทดแทน แต่ส่วนใดที่ยังใช้การได้ก็รักษาดูแลและใช้มันต่อไป หากจำเป็นต้องสร้างบ้านใหม่ ก็จะต้องออกมาทีละชั้น ชั้นใดใช้ได้ก็เก็บไว้ ชั้นใดใช้ไม่ได้ก็ทิ้งไป แล้วหาชิ้นใหม่มาทดแทน

ในการคิดสร้างสรรค์หรือการพัฒนานวัตกรรมบางอย่าง นวัตกรรมนั้นก็จะเหมาะสมกับการแก้ปัญหาที่จุดเล็ก เพราะปัญหาบางอย่างต้องการนวัตกรรมที่เข้าไปแก้ไขเฉพาะจุด อาจเป็นจุดเล็กๆ แต่เป็นจุดที่สำคัญมาก

แม้ว่าจะเป็น “จุดเล็ก” แต่เป็น “จุดที่ทรงพลัง” หรืออย่างที่นักยุทธศาสตร์เรียกว่า “จุดคานงัด” เป็นจุดที่ถูกกำหนดอย่างแม่นยำแล้วว่า ถ้าแก้ตรงจุดเล็กๆ นี้ได้ ปัญหาที่ต่างที่เกี่ยวข้องจะถูกคลี่คลายลงไปได้อย่างเป็นลูกโซ่ แสดงให้เห็นว่า จุดเล็กๆ ที่กล่าวถึงนี้เป็นจุด “ต้นเหตุ” เป็นต้นตอของปัญหาหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นลูกโซ่ อาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “เกาถูกที่คัน” นวัตกรรมที่สามารถแก้ปัญหาที่ต้นตอได้อย่างแม่นยำและทรงประสิทธิภาพเช่นนี้ย่อมส่งผลให้เกิดนวัตกรรมที่ทรงพลัง สามารถเปลี่ยนโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ และวิถีชีวิตในแบบเดิม ๆ เข้าสู่กระบวนการที่ล้ำสมัยอย่างที่คนในอดีตเคยประสบพบเจอกันมาแล้ว

ส่วนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธานนั้น เป็นแนวทางการศึกษาตีความอย่างมีวิจารณ์ญาณบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่สามารถนำมาศึกษาหลักการทรงงานโดยมุ่งหวังผลอันเลิศ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งสำคัญของการตีความก็คือ ต้องให้ความสำคัญกับปณิธาน อันเป็นเจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยทรงประกาศพระราชปณิธานในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งเรียกว่า พระปฐมบรมราชโองการ ความว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระปฐมบรมราชโองการนี้เปรียบเสมือนพระราชปณิธานหรือพระราชสัตยาธิษฐานว่าพระองค์จะไม่ละทิ้งประชาชน

ดังนั้น การศึกษาหลักการทรงงานเพื่อนำไปประยุกต์ใช้จึงต้องให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาที่จุดเล็ก ซึ่งเป็นหลักการทรงงานอีกข้อหนึ่งที่สำคัญ การแก้ไขปัญหาใดๆ ควรมองให้เห็นปัญหาในภาพรวมเสียก่อน แต่เวลาจะแก้ไขให้เริ่มต้นแก้จากจุดเล็ก จุดที่หลายคนมักจะมองข้าม เพราะขาดความตระหนักรู้ต่อเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้น หลายครั้ง ปัญหาที่เกิดจากจุดเล็กๆ นี้แหละที่เป็นไฟไหม้ฟางลูกกลมจนใหญ่โต หากแก้ปัญหาดตรงจุดที่เป็นรากเหง้านี้ได้ ปัญหาที่เลวร้ายยากและใหญ่อาจจะกลายเป็นเรื่องที่แก้ไขได้ง่ายดายมากขึ้น ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “ถ้ามีปัญหา แล้วปวดหัว ก็คิดอะไรไม่ออก ก็ต้องแก้ไขอาการปวดหัวก่อน เพื่อให้อยู่สภาพที่คิดได้”

ในเรื่องของการทำงานเพื่อสังคมและประเทศชาติ พระองค์ทรงแนะนำว่า “ลงมือทำในจุดเล็กๆ ก่อนสำเร็จแล้วจึงค่อยขยาย มิใช่สั่งทำพร้อมกันทั่วประเทศ ดูดี แต่ลงทุนสูง ได้ผลน้อย ในที่สุดทุกคนก็จะหมดแรง เพราะมีแต่คนสั่ง คนทำมีอยู่ไม่กี่คน” แนวคิดหรือหลักการทรงงานข้อนี้ มีความน่าสนใจที่สมควรนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตการทำงานเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ท่านทรงมองปัญหาในภาพรวมก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็กๆ คือ การแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าที่คนมักมองข้าม “ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก ให้คิดแก้ปวดหัวก่อน” เป็นคำพูดที่ฟังดูธรรมดา แต่ลึกซึ้ง คิดใหญ่ทำเล็ก คิดกว้างทำแคบ คิดละเอียดทำหาย

ลงมือทำในจุดเล็ก ๆ ก่อน สำเร็จแล้วจึงค่อยขยาย มิใช่สั่งทำพร้อมกันทั่วประเทศ ดุติ แต่ลงทุนสูงได้ผลน้อย ในที่สุดทุกคนก็จะหมดแรง เพราะมีแต่คนสั่งคนทำมีอยู่ไม่กี่คน (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2564, หน้า 91)

ตลอดระยะเวลา 70 ปี พระองค์ได้ทรงงานด้วยความละเอียดรอบคอบ เริ่มทรงงานโครงการพัฒนาจากโครงการขนาดเล็ก โดยระมัดระวังไม่ให้ซ้ำซ้อนกับงานพัฒนาของรัฐบาล ไปจนถึงโครงการระดับใหญ่ พระราชกรณียกิจงานนันทนาการ และครอบคลุมการพัฒนาเกือบทุกแขนง ทั้งในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการทางด้านการเกษตร โครงการทางด้านพลังงาน ฯลฯ นับพันโครงการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหลักการทรงงานข้อที่ 3 ได้แก่ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ วิจัย วิชาน หลักการทรงงานในข้อต่อไป เพื่อที่จะได้มีโอกาสแนะนำเอาสมบัติอันล้ำค่าซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักการของปรัชญาไทยที่คิดค้นโดยพระมหากษัตริย์ไทยมาใช้โดยสำนักในพระมหากษัตริย์คุณอันหาที่สุดมิได้ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีประชาชนส่วนรวมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ วิจัย และวิชานหลักการทรงงานข้อแก้ปัญหที่จุดเล็ก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งแบ่งเอกสารเป็นเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ

3.1 เอกสารปฐมภูมิ ประกอบด้วยเอกสารแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (2560) จัดพิมพ์โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

3.2 เอกสารทุติยภูมิ ประกอบด้วย ก) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน และ ข) บทความ ทศนะที่เกี่ยวข้องกับหลักการทรงงาน

เมื่อรวบรวมเอกสารเสร็จสิ้นแล้ว นำเอกสารมาเรียบเรียง จากนั้นวิเคราะห์ วิจัย และวิชานหลักการทรงงานข้อ “แก้ปัญหที่จุดเล็ก” เพื่อนำไปสรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะในบทสุดท้าย

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อแก้ปัญหที่จุดเล็ก พบว่า “จุดเล็ก” ในบริบทของการทำงาน คือ ส่วนประกอบของความสำเร็จที่เราวางไว้ แม้ว่าแต่ละองค์ประกอบจะเกิดขึ้นจากจุดเล็ก ๆ ที่เป็นองค์ประกอบย่อยมารวมกัน แต่ทุกองค์ประกอบนั้นล้วนสำคัญในหน้าที่แห่งตน หากองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเกิดความบกพร่องเสียหายไป ย่อมส่งผลต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ตามไปด้วย เช่น หัวใจที่เต้นเร็วขึ้นอันเนื่องมาจากการทำงานทางกาย อาจเกิดขึ้นจากสมรรถนะของกล้ามเนื้อที่มีศักยภาพลดลง ดังนั้น ผู้ที่อ่อนซ้อมต่อการออกกำลังกายกล้ามเนื้อจะไม่แข็งแรง จึงเป็นเหตุให้หัวใจและปอดทำงานหนักขึ้นกว่าปกติ ทำให้หัว

ใจเต้นเร็วขึ้น และอาจจะส่งผลต่อระบบอื่น ๆ ในร่างกายต่อไป เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นก็มักมาจากจุดเล็ก ๆ ที่มักถูกปล่อยปละละเลยนั่นเอง

องค์กรก็เหมือนร่างกาย หากอวัยวะส่วนใดขาดความสมดุล อวัยวะส่วนอื่น ๆ ก็จะเข้ามาแบกรับน้ำหนักเพื่อพยุงให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ แต่หากปล่อยไปนาน ๆ โดยขาดความใส่ใจ ขาดการแก้ไขให้ดีขึ้นในระยะยาวนั้น ความสัมพันธ์ในองค์กรย่อมมีผลกระทบต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของจุดเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นนี้

2. ผลการวิจัยหลักการทรงงานข้อแก้ปัญหาคือจุดเล็ก พบว่า คุณค่าที่ได้จากการแก้ปัญหาคือจุดเล็กได้แก่

1) ช่วยลดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน และช่วยให้เกิดการตระหนักว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการทำงานไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จ อุปสรรค ความล้มเหลว ล้วนมีเหตุปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งมักเป็นรายละเอียดเล็ก ๆ ที่คนทั่วไปมองข้าม หรือคิดว่าไม่สำคัญจนลืมนึกไป

2) ได้มีโอกาสทบทวนรายละเอียดของประเด็นหลักและประเด็นรองในระดับ micro เพื่อให้เห็นประเด็นย่อยของปัญหาคืออะไร ประเด็นย่อยเหล่านั้นมีอยู่ที่ประเด็น มีเหตุปัจจัยอะไรบ้างเป็นองค์ประกอบที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่สมบูรณ์ และหลายครั้งที่จุดเล็ก ๆ กลับกลายเป็นเรื่องของคน เมื่อใจคนยังมีปัญหาการทำงานที่ท้อแท้ไม่สามารถเดินหน้าไปได้

3) ส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างนิสัยความใส่ใจในรายละเอียด ได้ฝึกและทบทวนการคิดวิเคราะห์ให้ละเอียดถี่ถ้วนยิ่งขึ้น

4) ช่วยลดความเสี่ยงในการรื้อทำลายโครงสร้างงานทั้งหมดโดยไม่จำเป็น ช่วยป้องกันความเสียหายหรือความสิ้นเปลือง ทั้งเวลา ทรัพยากร ความรู้สึก และในมิติอื่น ๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดคั่งค้างต่อการทำลายทิ้ง

3. ผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อแก้ปัญหาคือจุดเล็ก พบว่า แนวทางการนำหลักการทรงงานข้อนี้ไปประยุกต์ใช้ อาจสามารถประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1) วางใจไม่คาดหวัง

งาน 1 อย่าง หรือ ผลงาน 1 ชิ้น ไม่ได้มีความสมบูรณ์แบบเสมอไป จึงควรวางใจไว้ก่อนเป็นเบื้องต้นว่าอย่าคาดหวังถึงความสมบูรณ์แบบที่สุด ไม่เช่นนั้นจะติดกับดักความสำเร็จ หรือความสมบูรณ์แบบจนเกิดความประมาท ไม่แก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จำเป็นต้องใช้ปัญญาวิเคราะห์ทบทวน สถานการณ์ วิเคราะห์ข้อดี-ข้อด้อย เพื่อลดการขยายความเสียหายโดยไม่จำเป็น บทเรียนจะช่วยให้เราเห็นว่าเรามีจุดบกพร่องตรงไหน อย่างไร สิ่งที่เราควรระวังจึงได้แก่ อย่าทำตัวเป็น “นักหิวโหยความสำเร็จ” จนพลั้งพลาดรีบด่วนสรุปเพื่อตอบสนองตันท้าทายแห่งตนจนเกิดความประมาท

2) ถอดส่วนประกอบ

โดยเริ่มต้นจากการมององค์กรรวม เพื่อให้เห็นภาพกว้าง ๆ เห็นองค์ประกอบทั้งหมดที่เชื่อมโยงกันอย่างมีนัยยะสำคัญ จากนั้นจึงเริ่มศึกษาวิเคราะห์เจาะลึกในรายละเอียดของประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยศึกษาว่าประเด็นเหล่านั้นก่อให้เกิดปัญหาอะไรบ้าง อะไรคือประเด็นหลัก อะไรคือประเด็นรอง อะไรคือประเด็นร่วม

หรือประเด็นเสริม ในประเด็นหลักและประเด็นรองนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบย่อย ๆ อะไรบ้างที่เป็นส่วนประกอบของความสำเร็จที่เราวางไว้ ส่วนประเด็นร่วมหรือประเด็นเสริมมีความเชื่อมโยงที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกันและกันทั้งในด้านบวกและลบในเงื่อนไขใดได้บ้าง

3) สืบสาวจุดอ่อน

เพื่อปิดช่องว่างของความเสียหายโดยไม่จำเป็น คือ สังเกตดูว่า อะไรคือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และส่งผลต่อประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง จุดอ่อนของปัญหาบางครั้งมาจากพฤติกรรมของคน เช่น จิตสำนึก ความมีอคติ บางครั้งมาจากกระบวนการทำงานที่บกพร่อง เช่น การเลือกปฏิบัติ การปล่อยปละละเลย การขาดความรับผิดชอบ เป็นต้น ในเรื่องของนวัตกรรม/เทคโนโลยี ได้แก่ “เงื่อนไข” ที่ทำให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรค ซึ่งการจะเห็นจุดอ่อนตรงนี้ได้จะต้องผ่านการเรียนรู้อย่างซ้ำของ สามารถสำรวจจุดบกพร่อง จุดเล็กๆ จุดเปราะบาง จุดรอยต่อ เพื่อปรับปรุงให้เกิดความมั่นคง สมดุล มีมาตรฐาน สิ่งที่จะช่วยให้การสำรวจจุดอ่อนมีประสิทธิภาพมากขึ้นคือการศึกษารูปแบบเป็นระบบ โดยเน้นศึกษากรณีต่างๆ (case study) ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เราเผชิญให้มากที่สุดเพื่อปิดช่องว่างของความผิดพลาดเสียหายโดยไม่จำเป็น

ในหลายปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก รวมถึงปัญหาที่เราเผชิญนั้น ล้วนมีผู้ที่เคยประสบปัญหาแบบเดียวกันมาแล้ว แม้ว่าแต่ละปัญหาจะมีรายละเอียดย่อยที่แตกต่างกันบ้างตามยุคตามสมัย แต่ก็สามารถเป็นบทเรียนที่ให้ข้อคิดและประโยชน์เพื่อปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมได้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมาย

ข้อดีของการเรียนรู้ผ่าน “กรณีศึกษา” หรือ “case study” ต่าง ๆ นี้ จะช่วยให้เราออกจากเงื่อนไขของตรรกะส่วนตัว เปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ดังคำว่า “หลายหัว ดีกว่าหัวเดียว” ยิ่งทำงานเป็นทีม แก้ปัญหาจุดเล็กอย่างมีส่วนร่วมก็ยิ่งเพิ่มประสิทธิภาพ ทำให้ประหยัดเวลา และเกิดประโยชน์สุขร่วมกันได้ เพราะแต่ละคนล้วนมีข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ที่ต่างกันแต่สามารถเกื้อกูลกันได้ เพียงให้วางใจว่า “อย่าแบ่งแยก แข่งขัน” กันเอง แต่ให้ “แบ่งกลุ่ม ช่วยเหลือกัน” ทุกคนล้วนเป็นจุดเล็ก ๆ แต่เป็นจุดที่ทรงพลัง เมื่อเกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกัน แต่ละคนเป็นเสมือนจิ๊กซอแต่ละตัวที่เมื่อประกอบเข้ากันอย่างสมเหตุสมผลย่อมทำให้เห็นภาพของปัญหาและทางออกของปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์หลักการทรงงานข้อแก้ปัญหาคำที่จุดเล็ก อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับคำอธิบายจาก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2560) ความว่า “พระองค์ทรงเปี่ยมไปด้วยพระอัจฉริยภาพในการแก้ไขปัญหา ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ที่คนมักจะมองข้าม ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า “ถ้าปวดหัวก็คิดอะไรไม่ออกเป็นอย่างนั้นต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน... มันไม่ได้เป็นการแก้อาการจริงแต่ต้องแก้ปวดหัวก่อน เพื่อที่จะให้อยู่ในสภาพที่คิดได้... แบบ (Macro) นี้ เขาจะทำแบบรู้ทั้งหมด ฉันไม่เห็นด้วย... อย่างบ้านคนอยู่ เรียบอกบ้านนี้มันผิดตรงนั้น ผิดตรงนี้ ไม่คุ้มที่จะ

ซ่อม ...เอาตกลงรื้อบ้านนี้ ระเบิดเลย เราจะไปอยู่ที่ไหน ไม่มีที่อยู่... วิธีทำต้องค่อยๆ ทำ จะไประเบิดหมดไม่ได้ ...”

2. จากผลการวิจัยหลักการทรงงานข้อแก้ปัญหาคู่ที่จุดเล็ก อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ **เมธา ทธิเมทาธิป** (2564, หน้า 46) ที่กล่าวว่า พระองค์ทรงใช้หลักการในการที่พระองค์จะทรงมองปัญหาใหญ่ในภาพรวม (macro) ให้ชัดเจนก่อนเสมอ เพราะพระองค์จะต้องมีข้อมูลเพื่อทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมใหญ่ รวมทั้งเห็นถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะมีหรือเกิดขึ้นตามมาจากการแก้ปัญหา แต่เมื่อจะลงมือแก้ปัญหา พระองค์จะทรงเริ่มต้นด้วยการแก้ไขปัญหาคู่ในจุดเล็ก ๆ (micro) ซึ่งเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่คนอื่นมักมองข้ามก่อน เมื่อสำเร็จแล้วจึงค่อย ๆ ขยับขยายแก้ไขไปเรื่อย ๆ ทีละจุด เพราะคนทั่วไป (ข้าราชการ) มักชอบมองและทำอะไรใหญ่ ๆ ก่อนเลยทีเดียว แต่การทำให้ใหญ่ก่อนมักทำไม่สำเร็จและเสียค่าใช้จ่ายเยอะ อีกทั้งเมื่อทำไม่สำเร็จก็หยุดทำ ความเสียหายมากมายก็เกิดตามมา ปัญหาต่าง ๆ ก็ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วทันสถานการณ์ ต่างกับการทรงงานของพระองค์ท่านที่เมื่อพระองค์ทรงเข้าไปดำเนินการก็แก้ได้ตรงจุดเสมอ อย่างรวดเร็วและทันเวลา มีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าแต่ได้ผลสำเร็จสูง ทำให้ปัญหาของประชาชนได้รับการแก้ไขให้ผ่อนคลายความตึงเครียดลงได้ จนกระทั่งเกิดการแก้ไขอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เช่น ปัญหาภัยแล้ง ปัญหาน้ำท่วม เป็นต้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ **ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์** (2558, หน้า 54 - 55) กล่าวว่า แก้ปัญหาคู่ที่จุดเล็ก มองปัญหาในภาพรวม (macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ปัญหาคู่จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (micro) คือ การแก้ไขปัญหาคู่เฉพาะหน้าที่คนอื่นมักจะมองข้าม เมื่อมนุษย์มีความสนใจและใฝ่รู้ เขาจะมองเห็นปัญหา ส่วนคนที่ไม่สนใจใฝ่รู้เขาจะยอมรับในสถานภาพ (status) และมองว่าเรื่องต่างๆ เป็นธรรมดาที่เกิดขึ้น เขาย่อมไม่เห็นปัญหาคู่ ดังนั้นผู้ที่มองเห็นปัญหาคู่จะต้องเข้าใจสภาพของปัญหาคู่ด้วย การจะเข้าใจสภาพของปัญหาคู่จะต้องเกิดจากการมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ มนุษย์มีปัญญาและการหยั่งรู้ (intuition) ที่จะมองหา รูปแบบความสัมพันธ์และสิ่งต่างๆ ว่ามีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่ อย่างไร แล้วจัดเป็นรูปแบบ (pattern/gestalt) เหมือนมองเห็นภาพของตัวต่อ (jigsaw) ทั้งภาพ เมื่อเข้าใจสภาพของปัญหาคู่จึงจะคิดเริ่มแก้ไขปัญหาคู่ คือการหาคำตอบหลายๆ คำตอบเท่าที่เป็นไปได้ จากนั้นพิจารณาคำตอบว่าสิ่งใดปฏิบัติได้หรือไม่ได้ จึงเลือกสิ่งที่ปฏิบัติได้อย่างง่ายที่สุดเพื่อลงมือปฏิบัติ หากเลือกปฏิบัติสิ่งยากย่อมต้องใช้เวลาและทรัพยากรจำนวนมากเพื่อแก้ปัญหาคู่ที่ไม่สำเร็จโดยง่าย ผู้ลงมือแก้ปัญหาคู่อาจหมดกำลังใจไปเสียก่อน ดังนั้นการเลือกวิธีที่ง่าย ไม่ใช่ทำได้ง่าย แต่เชื่อว่าทำได้และตรงจุดปัญหาคู่ การแก้ปัญหาคู่ที่จุดเล็ก ๆ จุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาคู่เฉพาะหน้าที่คนอื่นมักจะมองข้าม เมื่อปัญหาคู่ถูกชี้ให้เห็นและแก้ไข ผลของปัญหาคู่ที่ถูกแก้ไขแล้วจะเชื่อมโยงกับภาพรวม จุดนี้แก้ไขแล้ว จุดไหนถูกแก้ไขตามไปด้วย แล้วจุดไหนยังคงเป็นปัญหาคู่อยู่ รวมถึงมีจุดปัญหาคู่ใหม่เกิดขึ้นด้วยไหม การมองภาพรวมก็จะทำให้เห็นว่าควรแก้ปัญหาคู่อะไรต่อไปเพื่อให้ปัญหาคู่ในภาพรวม นั้นได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ปัญหาคู่ที่ไม่มีวันหมดไปเพราะเราสนใจที่จะเห็นปัญหาคู่ และมีความสุขในการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาคู่ หากมองไม่เห็นปัญหาคู่มนุษย์ก็จะยอมรับอยู่กับสภาพของปัญหาคู่อีกครั้ง จนถึงจุดที่ไม่อาจทนทานได้ เขาย่อมทุกข์ระทมทั้งกายและใจจากปัญหาคู่ นั้น และมีดมนหนทางในการคิดแก้ไขปัญหาคู่ของเขา ดังนั้นการเห็นปัญหาคู่และการแก้ปัญหาคู่จึงเป็นความสุขอย่างหนึ่งของมนุษย์เช่นกัน

3. จากผลการวิธานหลักการทรงงานข้อแก้ปัญหาคือจุดเล็ก อภิปรายผลได้ว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์** (2565, หน้า 111) เรื่อง “การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค” ที่กล่าวว่า การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุคเริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่า คิดเพื่อใคร คำตอบอยู่ที่ท้าย พระปฐมบรมราชโองการที่ว่า “...เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม” เมื่อนำมาคิดนวัตกรรมจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์สุขส่วนรวม เป็นสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุค และสอดคล้องกับแนวคิดของ **เมธา ทธิเมทาธิป** (2566, ออนไลน์) ที่กล่าวว่า หลักการทรงงาน 23 ข้อในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เมื่อนำมาใช้ในปรัชญาการศึกษา ผู้ประยุกต์จำเป็นต้องใช้วิจารณ์ญาณสำหรับวิเคราะห์ ประเมินค่า และปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง และผู้อื่นคือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความสุขบนความสุขของตนเองและผู้อื่น โดยอาจนำหลักการบางส่วนมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมที่เห็นว่ามีมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาและประยุกต์ใช้บนพื้นฐานปรัชญาที่ทันสมัยที่สุดในเวลานี้คือปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แก้ปัญหาคือจุดเล็ก เป็นหลักการทรงงานข้อที่ 3 ซึ่งเป็นข้อที่มีความสำคัญในเรื่ององค์ประกอบย่อยของการทำงาน เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการทบทวนระบบงานในแต่ละขั้นตอน เป็นพื้นฐานต่อการย้อนคิดเพื่อต่อยอดให้เกิดการแก้ปัญหาคือจุดเล็กหรือการพัฒนาต่อไป ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไว้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

จุดเล็ก ๆ หรือรายละเอียดที่เราค้นพบจากการศึกษา “องค์ประกอบย่อย” มานั้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มานี้ถือเป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาในระดับหนึ่งแล้ว สามารถพัฒนาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยในองค์กรเพื่อให้เป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ทั้งยังมีประโยชน์ต่อการนำไปต่อยอดทางความคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมในการแก้ปัญหาคือจุดเล็ก ๆ ต่อไปได้ เช่น การวิจัยจุลินทรีย์ที่สามารถย่อยของเสียให้กลายเป็นปุ๋ยที่มีประโยชน์ สร้างแร่ธาตุในดินและน้ำได้ สามารถนำมาคิดต่อยอดเพื่อแก้ปัญหาคือจุดเล็ก ๆ ได้อีก เช่น เมื่อต้องการแก้ปัญหาน้ำเสียก็สามารถนำข้อมูลสายพันธุ์ของจุลินทรีย์ที่ศึกษาไว้แล้วทั่วโลกมาวิจัยต่อว่า จุลินทรีย์สายพันธุ์ใดที่มีประสิทธิภาพในการย่อยสูงสุด สามารถแก้ปัญหาน้ำเน่าเสียได้มากที่สุด ก็อาจจะคัดมาเพียง 4 สายพันธุ์ที่ดีที่สุด แล้วอัดเป็นเม็ด ๆ หรือเป็นลูกบอลจุลินทรีย์ที่มีความเข้มข้นสูงกว่าการหมักจุลินทรีย์ทั่วไป และหากนำไปผสมไว้กับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน เป็นต้น ก็จะทำให้หน้าที่ใช้จากกิจกรรมดังกล่าวสามารถนำไปบำบัดน้ำเสียต่อได้ เป็นหลักการที่เรียกว่า “ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด” นั่นเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยจึงเสนอแนะพอเป็นตัวอย่างเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การแก้ปัญหาคือจุดเล็กบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. การแก้ปัญหาคือจุดเล็กบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

บรรณานุกรม

- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2558). “หลักคุณภาพในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับปรัชญาหลังนวยุค : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2564). คิดอย่างไรให้ได้นวัตกรรม. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- _____. (2565). “การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค”. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2. (เมษายน – มิถุนายน).
- เมธา หริมเทพาธิป. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2566). “การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ตอนที่ 1)”. สถาบันความพอเพียง. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://porpeang.net/>
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2560). แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : หจก. อรุณการพิมพ์.